

## הצבא כבית-יוצר לעם

ד. בן-גוריון

נצחונות אלה אסור שיזיחו את דעתנו, ואל-נא נהא שיכוריי-נצחון. חתמנו על הסכמי שביתת נשק עם כל שכנינו, ואנו חותרים לקראת שלום יציב. אך יש לחשוש, שבמקרה הטוב ביותר לא יהיה שלום זה אלא שלום מזויין. כל עוד מותרת מלחמה בין עמים — נשקפת לישראל סכנת התקפה ופלישה חדשה, ונתבעת מאתנו כוננות מתמדת. אסור לנו להתעלם מעובדות יסוד גיאוגרפיות והיסטוריות, הקובעות את מצב בטחוננו. אעמוד בקיצור רק על אחדות מהן.

ארצנו אינה אלא קטע קטן בחוף שטח ענקי רצוף, המיושב כולו עמים דוברי ערבית. חלקם שרויים תחת שלטון זה, וחלקם, שהם כל שכנינו הקרובים, עצמאיים. אנו מועטים, וגם אם יעלה מספרנו פי כמה — גישאר מיעוט קטן בתוך הים הערבי. עליפי טבע הדברים אין עמים מגד צחים שוכחים בנקל את מפתחם, והם מתפשטים הזדמנות של נקמה. המתוחות והחשדנות הביני-לאומית בעולם — אם כי היא, כפי שאני מקווה, רחוקה מסכנת מלחמה ממשית — פותחת פתח להרפתקנים ומחררי מלחמה. מדינות ערב אינן יציבות, ולהמוני העם בתוכן כמעט שאין כל השפעה על החיים המדיניים. ליבוי השנאה לישראל הוא אמצעי נוח וזול בתחרות הפנימית של הגושים והאישים המתחרים על שלטון. כן אין אנו יכולים להתעלם מהזרגנות הבינלאומית החיצונית, הממלאה תפקיד לא-קטן במדיניות של ארצות ערב, וכל חולשה של ישראל עלולה לדרבן את שואפי הנקמה והרפתקני הקרבות בקרב עמי-ערב. דאגת הבטחון תעמוד לאורך ימים בראש דאגותינו.

ובדאגתנו לעתיד אין אנו רשאים להסתפק באמצעים ובכוחות שהביאו לנו את הנצחון בעבר. אי-אפשר לנתח כאן ניתוח מלא את המלחמה ולעמוד על המעלות והחסרונות של כל אחד מהצדדים במלחמה, ולברר, מה היו גורמי הנצחון. שום יהודי בעולם אינו צריך להתבייש במעשי צבא ההגנה לישראל. אך עלינו להתכונן לעתיד, לא מתוך התפארות בעבר, מה שהספיק לנו פעם, אין שום ודאות שיספיק גם להבא. לא עם אחד נכשל ונפל, מפני שהתכונן למלחמה שלעתיד בתכניות שהנחילו לו נצחון

מדינת-ישראל נולדה במזל מלחמה, אך פנינו מועדות לשלום. התפקידי היסוד של המדינה — קליטת עולים, פיתוח הארץ, שירותי היגוך ובריאות מתוקנים, שמירה על רמת-חיים הוגנת — כל אלה מחייבים שלום יציב וממושך.

אולם לשלום כמו למלחמה דרושים שני צדדים, ואולי אין עוד עם כעם ישראל, שהסתירה בין שאיפתו הנאמנה לשלום ובין חוסר בטחוננו היא חריפה כל-כך. עוד לפני צאתה לאויר העולם הועמדה המדינה במבחן דם ואש, ויצאה מן המבחן בכבוד ובנצחון. אחרי ששה ירחי מהומות תחת שלטון המנדאט נתקפנו ביום קום המדינה עלידי צבאותיהן של שש מדינות ערב, בקרבות שנמשכו בהפסקות שונות ששים ואחד יום, היכה צבא ההגנה לישראל את כל אויביו, הרץ את גורל הארץ ושינה את מאזן הכוחות במזרח הקרוב. שלושים ושבעה ימים עמדנו נגד כל צבאות ערב בכל החזיתות, מגבול הלבנון ועד חוף הנגב, ממוצאות הירדן ועד חוף ים-התיכון. קרבות אלו נעשו בשתי מערכות: מער-כה ראשונה נמשכה עשרים ושבעה יום, מ-15 במאי עד 11 ביוני; מערכה שניה עשרה ימים, מ-9 ביולי עד 18 ביולי. אחרי הפוגה של כשלוש שנה חדשים נתלקחה המערכה ברדוב, הפעם הזאת רק עם מצרים, ונמשכה שבעה ימים, מ-15 באוקטובר עד 22 באוקטובר. במערכה זו שחי-ררנו את מבואות הנגב וכבשנו את באר-שבע. מיד אחרי כן באה מערכה קצרה בגליל, שנמ-שכה שלושה ימים, מ-29 באוקטובר עד 31 בו. במערכה זו חוסל צבאו של קאוקגי ושחרר כל הגליל. המערכה האחרונה נתלקחה אחרי שלושה חדשים בערך והפעם שוב נגד מצרים בלבד, ונמשכה 14 יום — מ-23 בדצמבר ועד 7 בינואר 1949. במערכה הזאת שוחרר הנגב כולו וכיס פאלוג'ה נמסר לרשותנו. בקרב זה על הנגב נסתיימה למעשה מלחמת ישראל עם אר-צות ערב.

אמנם, אחרי כן כבש צבאנו את הנגב המזרחי מעין-גדי ועד אילת. אך זו היתה פעולת כיבוש בלי קרבות, וכמעט בלי כל שפיכות דמים — כמסקנה טבעית מהסכם שביתת-הנשק בינינו ובין מצרים.

גדולה. אולם, אין המדינה רשאית לסמוך על היזמה החלוצית בלבד. עליה להגיש מלוא עזרתה להתיישבות בכוח תחוק, בכוח אמצעים הכספיים ובכוח התכנון. המדינה צריכה לכוון את ההתיישבות וליצור על הגבולות ובשטחי-התורף רשת של ישובי-מגן ובצרון, שתשמש קו ראשון בהגנת המדינה.

בטחוננו מחייב פיתוח כוח הייצור שלנו, החקלאי והחרשתי. בטחוננו מחייב כוח יצירה אדיר-תפוקה, המיוסד על ציוד משוכלל, שיטות עבודה מדעיות ופריון עבודה גבוה, והנהלה חסכונית ויעילה. העצמה הכלכלית היא אחד הגורמים המכריעים במלחמות בימינו, וכשרנו הכלכלי והמשקי מילא תפקיד רב במלחמתנו ובטחוננו.

אסור לנו להסיח דעת ממעמדנו הגיאוגרפי היחיד בימינו. במקרה של סכסוך עם שכנינו אין לנו קשר עם העולם דרך היבשה. עובדה חמורה זו מחייבת לשורה של מסקנות: (א) שהחקלאות והדיג שלנו יספקו לאוכלוסי המדינה את מזונותיהם: ירקות, פירות, חלב, לחם, דגים ובשר; (ב) טיפוח ייצור עצמי של מכשירי התגוננות, שלא נהיה לגמרי תלויים בחוץ; (ג) טיפוח הספנות הישראלית והרחבת קשרי תחבורה עצמיים ביים לכל קצווי תבל. עלינו לשים לב במיוחד לריבוי אניות מסחר בעלות מהירות גדולה, ולחינוך הדור הצעיר להיות יורדיים; (ד) טיפוח דרכי התחבורה האוויריים הפנימיים והבינלאומיים, רכישת מטוסי משא והובלה. אימון צוותי-קרקע ואוויר במספר רב, ושיכלול רשת ראדאר.

כמעט שאין מדינה שיכולה להיות בלתי-תלויה מבחינה כלכלית ומשקית בסחר-החץ, ופרחות מכל — מדינה קטנה כשלנו. אך עלינו לזכור, שקשרינו עם חוץ-לארץ יעמדו בעיקר על דרכי הים והאוויר ועלינו להשתלט על שני האיתנים האלה. במקרה של מצור נוכל לבוא בקשר עם העולם רק דרך הים, ואולי רק דרך האוויר.

עצמאותנו ובטחוננו תלויים במידה רבה במחיר המדעי והטכני שנטפח. בציוד המדעי ובמעבדות משוכללות, היכולת הטכנולוגית של העם הוא אחד הנכסים הבטחוניים הגדולים ביותר. כל פיגור לעומת ההתקדמות המתירה בעולם בשטח הטכנולוגי והלאבורטורי, יפגע פגיעה חמורה ומסוכנת באפשרות בטחוננו. בגיוס הכלכלי שהיה לנו במלחמה הזאת נת-

בעבר, עלינו להסתכל בעתיד בעינים פקוחות, בלא התרברבות ובלא ביטול יכולתו של האויב. עלינו לראות את האויב הפוטנציאלי בעתיד, לא כפי שהופיע במלחמה שחלפה, אלא כפי שהוא עלול להופיע במלחמה שתהיה.

אין בכנסת הזאת איש המעריך יותר ממני את כשרה, נאמנותה ויכולתה של ההגנה. אך מהרגע שנראתה באופק סכנת מלחמה שבאה עלינו, היה ברור שבכוחות ההגנה ובאמצעייה ובדרכיה בלבד לא נעמוד. ועלי לומר עכשיו לעם: אם חלילה צפויה לנו בעתיד מלחמה שניה, לא נעמוד בכוחות, באמצעים ובסידורים שעמדו לנו במלחמה הקודמת. קודם-כל יש לעקור מתורנו טעות נפסדת, אם היא קיימת, שבצבא בלבד נקים את בטחון המדינה. גורמי הבטחון הם מרובים. ואני אעמוד כאן בקיצור רק על העיקריים והראשיים.

גורם ראשון ועליון לבטחוננו הוא עליה רבתי בממדים גדולים ובקצב מהיר. אין שום מאמץ מלחמתי ובטחוני שידמה מבחינה זו להגברת העליה. העליה היא לא רק מצווה ציונית ודרך ליעודה העליון של המדינה — קיבוץ הגלויות; היא האמצעי היעיל ביותר לבטחון המדינה. ואין דבר העולה עליה מבחינה זו בחשיבותו ובדחיפותו. שום שיקולים כלכליים ומשקיים אינם רשאים להאית את קצב העליה, וכשם שלא התחשבנו בשום שיקול משקי בהתיישבותנו מפני צבאות ערב בעבר, ככה אסור לו לשיקול כלכלי לצמצם את היקף העליה.

גורם בטחון לא בהרבה פחות חשוב ודחוף הוא ההתיישבות והחלוקה המאוזנת של האוכר לוסין בשטחי המדינה השונים. שתי עובדות חותכות ומדאייגות הן הסכנה הגדולה לבטחוננו: (א) פחות מ-10% של העם היהודי יושבים במדינה, פחות מ-10% משטח המדינה מעובדים בידינו; (ב) הריכוז המופרז של האוכלוסים במרכז ישרי בי אחד סכנה רבה בו לבטחוננו. ועלינו לנהל מדיניות התיישבות, שתאכלס את כל חלקי הארץ, עד כמה שאפשר במידה שווה. העברת עולים לחקלאות במזרח, בדרום, ובסביבות ירור שלים הוא לא רק צורך ביאולוגי ומשקי, אלא הכרח בטחוני. ואין מן הצורך לחזור כאן על חשיבות עמידתם של משקי הספר (אני מתכוון לחשיבות המלחמתית) בגליל העליון, בעמק הירדן, בהרי ירושלים ובנגב. זה מחייב תכנון ממלכתי של ההתיישבות. התיישבות זו, שתבצר את הבטחון, לא תיעשה בלי תנופה חלוצית

הנוער העברי, והנסיון שרכשנו בהגנה וביחידות הצבא והבריגדה במלחמת העולם השנייה עמדו לנו כרגע יש לנו הפוגה ממושכת פחות או יותר, וניתנת לנו האפשרות לבנות את צבאנו מתוך מחשבה תחילה, בלי לחץ דוחק של אויב בשער. ואנו נתבעים לארגן את צבאנו מתוך תכנון שקול, הבנוי על שני יסודות עיקריים: א) הנסיון והמדע הצבאי בעולם בשלביו העל-יונים; ב) הצרכים והתנאים המיוחדים של מדינת-ישראל ועם ישראל.

עלינו לעקור ולהרוס את ההנחה המוטעית, שירשנוה מארצות ירודות ומפגרות, שצבא על-פי עצם הווייתו הוא דבר-מה מטמטם, משפיל ומנוון. אמנם יש צבאות כאלה בעולם. אך הם פרי משטר נחשל וירוד של מדינה, שממילא מקימה גם צבא ירוד. צבא באומה מתוקנת יכול להיות, וצבאנו חייב להיות, גורם מחנך, מעלה ומבריא. הצבא לא יעשה את שליחותו במדינת-ישראל, לא כלפי חוץ ולא כלפי פנים, אם השיירות הצבאי לא יהיה מכוון לקראת העלאת מעמדו הגופני, התרבותי והמוסרי של הנוער. צרכי הבטחון שלנו, וגם צרכי בנין אומתנו, לא יבואו על סיפוקם, אם הצבא לא ייהפך לביתי-יוצר של נוער חלוצי לוחם, בריא בגופו ובנפשו, יוזם, עוזרו וכשר-פעולה, קל-תנועה וחרוץ-עבודה, שלא יירתע מכל קושי ומכל סכנה. אסור לשכות, שטרם היינו לעם נורמאלי, הוותיקים בתוכנו, שנתערו במולדת, בתרבות, בחיי העצמאות העברית עוד לפני קום המדינה, על-ר לים להתעלם מן העובדה החמורה, שהם אינם אלא אחוז מיצער בעם היהודי, ורוב רובו של עמנו אינו עדיין מבחינה יהודית אלא אבק-אדם, בלי שפה, בלי מסורת, בלי שרשים, בלי זיקה לחיים ממלכתיים, בלי הרגלי חברה עצמאית. אנו עומדים עכשיו רק בראשית עליה עממית ונתקלים בחבלי קליטה קשים, שהם לא רק כלכליים בלבד, אלא גם חברותיים ותרבותיים. עלינו לאחות קרעים שנתהוו בגלות, לקרב לבבות שנתרחקו מרחקי זמן ומקום. עלינו להתיר בכור המצרף גלויות ועדות מרותקות בתרבויותיהן מאתנו ולעצב מחדש אומה אחידה. אסור לנו להתעלם, שגם במדינתנו פועלים עדיין כוחות מפרידים ומפוררים, ההתפצלות המפלגתית והאידיאולוגית אצלנו אינה נופלת מזו של העמים הירודים והמקולקלים ביותר, והאטר-מוספירה המלוכנת של ריב המפלגות והסיעות אינה מועילה לאיחוי מהיר של קרעי הגולה.

ברר עד להכאיב, כמה גדול הוא האחוז של בעלי בריאות פגומה בקרב הנוער שלנו. אולי העליה הבאה עכשיו לארץ היא במצב גרוע בהרבה מבחינה זאת. ההבראה הגופנית של העם, השבחת התזונה של הילדים, שיפור בריאות הנוער והעם, הם אחד הצרכים החיוניים של הבטחון.

לכסף — אין לפסוח על גורם אחד עיקרי בשטח הבטחון — על מדיניות-חוץ של שלום, שאיפה נאמנה לשלום עם כל שכנינו, עם כל מדינות העולם, חתירה אקטיבית ליחסי ידידות עם כל המדינות הגדולות והקטנות במזרח וב-מערב, הימנעות מכל נרגנות-מלחמה מאיזה צד שתבוא ובאיזו צורה שתתגלה, עזרה מתמדת לכל צעד המכוון לשלום בעולם ובמזרח הקרוב — מדיניות זו עצמה היא גורם חשוב בבטחוננו. גם שכנינו תלויים לא מעט בדעת הקהל בעולם, ובמידה שהעולם כולו יכיר את שאיפותיה הא-מיתיות של מדינת-ישראל, בה במידה יגדל בטחוננו, אולם, כל עוד ישנה אפשרות של מלחמה בעולם, לא יקום בטחוננו בלי צבא.

צבאנו מן ההכרח שיהא קטן, כי מספרנו מועט, וכוח האדם שלנו דרוש למפעלי פיתוח, לקליטת עולים, ליצירה משקית ותרבותית, שהם תפקידי היסוד של מדינתנו. ולכן בעיית הבעיות של צבאנו היא איכותו העליונה. כל הידיעות הטכניות והמקצועיות שיש לכל צבא מתוקן בעולם, כל הסגולות הפיזיות והגופניות הדרושות לכל חייל, כל השכלולים הארגוניים המעלים את היכולת הקולקטיבית של כוחות הבטחון — כל אלה דרושים לנו לא פחות מאשר למדינה אחרת. אך אלה בלבד לא יספיקו לנו, כי בתוקף מצבנו המיוחד, הגיאוגרפי וה-היסטורי, מן ההכרח שצבאנו יוסיף על כל אלה נוסף חשוב משלו, וזהו הנוסף החלוצי, רק בהעלאת יתרוננו המוסרי והאינטלקטואלי לשיא-יכלתו, ימלא צבאנו את ייעודו בקיום בטחון המדינה.

כשהוכרזה עלינו המלחמה עוד בטרם היינו עצמאיים, ודינו היו עוד כבולות על-ידי שלטון זר ואויב, ובאנו לגייס את כוח-האדם להגנה, לא היו לנו הרבה ברירות. אין בודקים בשעת הסכ-נה, לא יכולנו אז לשים לב לכמה דברים חשובים וחיוניים, שהם תנאי יסודי לצבא מתוקן. אז ראינו לפנינו רק מטרה אחת ויחידה — להדוף את האויב ולנצחו. נאמנותו וגבורתו של

חוק שירות הבטחון מכון להנחיל לצבאנו שתי תכונות-יסוד הדרושות לבטחוננו: כושר צבאי וכושר חלוצי. השנה הראשונה בשירות תוקדש בעיקר לחינוך חלוצי במסגרת צבאית: אחרי אימון צבאי ראשוני של כמה שבועות — מחודש וחצי עד שלושה חדשים — יישלחו השנתונים בני 18 ומעלה, בני הארץ ועולים, נערים ונערות, להכשרה חקלאית, מלווה פעולה תרבותית מאומצת, מכוונת להקנות את הלשון העברית לעולים החדשים, להנחיל ידיעת התרבות העברית לנוער שלא ביקר בבתי-ספר, או שהוצא מחמת עניו מבתי-הספר, ולהעניק לכל תדור הצעיר חושים לשירות, לעבודה משותפת, לעזרת-גומלין, לאחריות, לסדר ולמשמעת, להכרת הארץ, לחיי טבע, לשירות לוחם ויוצר.

ההכשרה החקלאית שתיתן לכל הנוער, לרבות עולים עד גיל 26, שתי מטרת לה: צבאית והתיישבותית. לפי דעת מומחים צבאיים שהתייעצתי אתם, וביניהם מומחים חשובים מחוץ-לארץ, לא יקום צבא יעיל בארץ זו, שהיא ארץ של עליה, אם הנוער, וביהוד העולים, לא יקבלו קודם-כל חינוך חקלאי שישריש אותם בחיי המולדת, ירגיל אותם לעבודה פיסית, יקנה להם את הלשון, הרגלי תרבות וסדר ומשמעת לפני שייכנסו לצבא סדיר. הכשרה בחקלאות האפשר הקמת ישובי-ספר, שבלעדיהם לא ייכון הבטחון במדינה. יישובי-גבול אלה ישמשו חומת-מגן ראשונה במדינת-ישראל, לא חומת-אבנים, אלא חומה חיה, המדינה איננה יכולה לגזור על חלק מאזרחיה, שילכו ויתיישבו על הקרקע ודוקא על הגבולות. אין אדם נעשה חלוץ על-ידי צו מגבוה. את כל החינוך בארץ בבית-הספר ומחוצה לו, בספרות ובעתונות, יש לכוון לכך, שיגדל לנו דור חלוצי, הרואה את יעודו בהיסטוריה היהודית והאנושית — לבנות את נשמות הארץ, להשתלט על איתני הטבע ביבשה, בים ובאוויר וליצור במולדת משק וחברה ותרבות, שימשנו אבן שואבת לבני-ישראל אל בכל התפוצות, ודוגמה ומופת לכל העולם. ההיסטוריה היהודית לא פינקה אותנו. אנו לא ירשנו מן הדורות הקודמים. כפי שירשו עמים אחרים — עושר וחוסן וארצות ואוצרות טבע. במשך 40 יובלות ידע עמנו רק רדיפות ותלאות. אך דבר אחד הוריש לנו עמנו, דבר עצום ויקר — כוח מוסרי גדול וכושר שכלי מופלא, שאינם נופלים מאלה שבכל עם ועם

ומלבד בית-הספר, שגם הוא לא נקי לגמרי מהתפצלות זו, רק הצבא יכול וצריך לשמש גורם מלכד ומעלה בעיצוב דמותו החדשה של העם והקלטתו הנאמנה בתרבות ובחברה החדשה הנוצרת במדינת-ישראל. תפקיד חינוכי זה בצבא הוא לא רק צורך לאומי פנימי בלבד, אלא גם תנאי הכרחי לבטחוננו. צבא שכירים, שאיננו מעורה בעצמאות העם וחזון עתידו, לא יעמוד במבחן, כשיצטרך להילחם מעטים נגד מרובים. לא רק אנשירוח מובהקים, אלא גאוני-מלחמה וחילי-קאריירה כחניבעל ונפוליאון הכירו בערכו הצבאי המכריע של מותר-הרוח באדם. ולנו דרוש היתרון הרוחני יותר מאשר לכל צבא אחר בעולם, כי אנו מעטים.

החיל שלנו צריך להיות קודם-כל אזרח מדינתו במובן הנעלה של מלה זו. אזרח המושרש במולדת, בעבר האומה, בתרבותה ובלשונה, במאמצי יצירתה ובחזון עתידה. מן ההכרח שהצבא יושתת על האהווה הלוחמת. הצבא הוא בימינו המסגרת היחידה במדינה, שבה געלמות כל המחיצות העדתיות, המפלגתיות, המעמדיות והאתרות, כל חייל שווה לתברו במעמדו, בזכויותיו, במוזנותיו, בשיכונו, במדיו. אהווה זו אסור שתהיה פורמאלית וחיצונית בלי בדי, אלא יש למלא אותה תוכן חיובי תרבותי, אהווה של ייעוד ותפקיד, אהווה של התעלות הברתית והתרבותית.

בגיוס ההמוני שבימי המלחמה, נפגשו בפעם הראשונה בארץ נערים ונערות מכל שכבות העם ומכל העדות, יוצאי משקים ובתי-חרושת, ויוצאי שכונות-העוני ושכבות ירודות ודלות, ואז נתגלתה כל התהום, לא תהום אידיאולוגית ופרי ליטית, שמנפחים אצלנו כריב המפלגות, אלא תהום שבהווי, בין השכבה המנהלת של הישוב לכל מפלגותיה ובין הנוער שנעשק בילדותו מכל אפשרויות של חינוך ותרבות וגדל בתוך בערות, אינזיקון, חוסר מידות, ללא ערכי-יסוד יהודיים ואנושיים.

גם הנוער הזה גילה במלחמה גבורה ויכולת מוסרית שהיתה גנוזה בתוכו, אך הצבא לא נתן לו מה שהיה חייב לתת במידה מספיקה. כשר קיומנו כולו היה תלוי עליכף המאזנים, לא יכולנו להיפנות במידה מספיקה לפעולה חינוכית ותרבותית בצבא. מכאן ולהבא אין כל הצדקה להזנחה כזו, כשאנו באים לסדר את צבאנו מחדש במחשבה תחילה.

להקמת ישובים אלה דרושים לנו במידה שווה חלוצים וחלוצות. ותושבי הישובים הללו, העליר לים להיות הנתקפים הראשונים בכל פלישה של צבא סדיר, או של כנופיות בלתי-סדירות, מן הדין שיידעו כולם, גם הגברים וגם הנשים, לאחוזו נשק ולהשתמש בו. משום זה יקדם אימון צבאי ראשוני להכשרה החקלאית שתינתן לכל נער ונערה.

ביחס לנשים, פטרנו מתובה זו ארבעה סוגים: אשה נשואה, אשה שיש לה ילד, אשה הרה, ואשה שומרת דת. יהודית נוצרית או מושלמית, שהכרתה הדתית מונעת ממנה לשרת בשירות הבטחון. אלה תהיינה פטרות משירות רוצה אני להביע תקוה, שלא כל הנשים הדתיות בישראל תשתמשנה בזכות-פיטורין זו. תנועות נוער חלוציות קיימות לשמתתנו גם בתוך בני הנוער הדתי ואלה יידעו להעריך את חשיבות ההכשרה החקלאית בשביל חבריהן וחברותיהן, שירצו להתיישב על הקרקע, ובטוחני, שלא ייבצר מממשלת ישראל ומצבא-ההגנה-לישראל ליצור תנאים כאלה בהכשרה ובצבא, שכל נערה דתית תרגיש בהם את עצמה לגמרי בביתה והכרתה הדתית לא תיפגע כמלוא נימה.

בשביל נערים — זה כולל עולים עד גיל 26 — תקופת שירות-החובה היא שנתיים. לאחר שנים-עשר החדשים הראשונים, שיעברו בעיקר בהכשרה חקלאית ובפעולה תרבותית, תהיה השנה השנייה מוקדשת כולה לאימון צבאי מאומן.

במלחמת העצמאות היינו נאלצים לשלוח טירי רונים לשדה-הקרב אחרי אימון קצר של שבו-עות, ולפעמים גם פחות מזה. אך אסור להסיק מן הנסיון הזה — אם כי הוא היה לא בלתי-מוצלח — שאין ערך לאימון צבאי יסודי. אסור לסמוך על נסים, הפלישה של מדינות הברית לאירופה במלחמת העולם האחרונה נתעכבה זמן רב, כי אמריקה לא הפצה לשלוח את חייליה הטירונים לקרב, בלי אימון מספיק.

עלינו לאמן חייל, שיוכל לפעול גם ביחידות וגם בצוותא. החייל אינו צריך להיות, ואסור שיהיה, רק בורג פאסיבי ומחוסר כושר פעולה עצמאית בתוך מכונה צבאית גדולה. גם במל-מתנו הראשונה, מילאה הפעולה הפארטיזאנית תפקיד חשוב.

צעירינו שבאו בעיקר מן ההגנה, היה להם כושר מיוחד לפעולות פארטיזניות, גם במל-חמה בעתיד — אם תפרוץ — לא נימנע מפעור

בעולם, ועלינו להעלות ירושה מוסרית ואינ-טלקטואלית זו עד שיא יכלתה. עלינו להפרות אותה ולהנהילה לנוער שיגדל פה ויבוא ארצה. זה שלושה דורות נתגלתה בארץ תופעה יחידה במינה, שאנו קוראים לה בשם חלוציות. שממנה בא לנו כל החיל שעשינו בארץ מזמן ייסוד פתח-תקוה ועד הקמת המדינה, והנצחונות הצבאיים על אויבינו, חלוציות אינה נחלת יחיד סגולה ועילויים, היא גנוזה בנפש כל אדם ואדם. בכל איש ואיש חבויים כוחות וסגולות ואוצרות רוחניים, שרק מעטים מהם באים לידי גילוי. הלחץ של צרכים היסטוריים ופעולת חינוך מכוונת, היודעת למצוא מסילות ללב אדם ולגנוי-נשמתו, מסוגלים להעלות, לגלות ול-הפעיל בכל איש ואיש את המעיינות המפכים בו בסתר ולהעלות כל אדם לדרגה הגבוהה ביותר של גבורה וחלוציות. כל מפקד צבאי מוכשר יודע סוד זה ובידו להפוך את צבאו המורכב מכני בשר-ודם פשוטים לצבא גבורים. החוש ההיסטורי שהדריך אותנו בארץ פילס נתיב למעיינות החלוציים, שהיו גנוזים בנוער היהודי בעיריות ליטא, פולניה, גליציה, רומניה ואמריקה. העליה שתבוא בשנים הקרובות תהיה בחלקה הגדול עליה של ארצות המזרח, ארצות האיסלם, ארצות אסיה ואפריקה. בארצות אלה לא היה לקיבוצים היהודים במשך הדורות האחר-ונים אמצעים ואפשרויות לינוק בשפע מאוצרות התרבות האנושית והיהודית, אפילו באותה מידה שניתן ליהודים באירופה. אך אין יסוד להנחה, שיהודי צפון-אפריקה, או תורכיה, מצרים, פרס או עדן — שונים במהותם ויסודם מיהודי ליטא, גליציה ואמריקה. גם בהם גנוזים מעיינות עשיריים של יכולת חלוצית, מעיינות של גבורה ויצירה. אם נשקיע גם פה חלק מן המאמצים שהשקענו בנוער היהודי בארצות אירופה — נקבל גם פה את התוצאות המבורכות.

שנת ההכשרה בחוק השירות מכוונת לסייע לפעולה החינוכית, שתתן לנו דור חלוצי בונה ומגין. סעיף זה על שנת הכשרה בחוק השירות, הוא יחיד במינו, ועד כמה שידוע לי, אין דוגמר תו בשום חוק צבאי בעולם, אך לנו הוא צו בטחוננו וקיומנו. סעיף זה משותף גם לנערים וגם לנערות. ישובי-הספר, שעלינו להקים מתוך העפלה חלוצית של הנוער, לא יהיו ישובי סקרטיין של חיילים, אלא ישובי-משק ככל שאר הישובים שלנו, שבהם יחיה האדם את חייו, יקים ויקיים את משפחתו ויגדל בנים.

חשוב, עליו להיות לאיש מופת ודמות מחנכת. לא די למפקד בידענות טכנית, מקצועיות ובכר שר אדמיניסטרטיבי וקרבי, בנאמנות ומסירות, בגבורה פיסית ומוסרית — שבלעדיהם כמוֹבן לא יצלח שום מפקד, — אך החומר האנושי, שממנו נבנה וייבנה צבאנו, והתנאים ההיסטוריים המיוחדים שבהם אנו נתונים, מחייבים שמפקד בצבא ההגנה לישראל יהיה מחונן בשאֵר־רוח וישמש בחייו, בהליכותיו ובהתנהגותו מופת חי לחייליו. על המפקד מוטלת אחריות עליונה, אחריות כפולה, אחריות לבטחון המדינה ואחריות לחיי חייליו וכבודם. מפקד אמיתי מחנך לא כל־כך בפקודות ובהסברה, אלא גם בדוגמת החיים, בדמותו האנושית, המגלמת בתוכה ערכים מוסריים וחזון־חיים, שכדאי להיות ולמות למענם. על המפקד לרכוש את אהבת חייליו ואת אמונם, אי־אפשר לצבא בלי פקודה ובלי משמעת, כשם שאי־אפשר לאדם בלי לחם חוקו, אך הגבורה הדרושה לצבא, כשרון הירופי־נפש ונאמנות בלי סוף לחיים ולמוות, מקורם ברוח האדם, ורק מפקד המסוגל בעצם הויתו, בדמותו המוסרית המעוררת אמון, כבוד והערצה, להערות בקרב כל חייל שלו את המקורות הגנריים של מסירות וגבורה, — רק מפקד כזה יצלח לתעודתו. המלחמה הזאת וכן גם עמידת מגינינו בשנים הקודמות, לפני היות המדינה, הוכיחו, שיש בתוכנו החומר האנושי היקר הזה, שממנו יוצאים חיילים ומפקדים למופת.

בחדשים האחרונים, אחרי גמר הקרבות, כאילו פנה הודו, פנה זיוו של צבא ההגנה לישראל. רבים בצבא, ועוד יותר מחוץ לצבא, רואים עכשיו בחיילים כאילו הולכי־בטל. זוהי ראייה כסולפת ומסוכנת; שליחותו של צבא ההגנה לישראל לא נסתיימה ולא תסתים, עד שיקום חזון נביאנו אל אחרית הימים שבהם „לא ישא גוי אל גוי חרב“, השמירה על השלום אינה פחות חיונית מאשר הנהלת קרבות; אנו לא נקיים את השלום במדינת־ישראל בלי צבא חלוצי יעיל, ממושמע וראוי לתפקידו.

שירות־החובה לפי החוק יתן לנו רק טירונים, שחלקם ילכו להתיישבות אחרי שנת־הכשרה ראשונה וחלקם ימשיך גם בשנה השניה באימון צבאי בשורות חיל הרגלים או בחיליות אחרים. שנת־אימון יחידה זו לא תתן לנו את בעלי המקצוע והמומחים הדרושים לחיל ההנדסה, לחיל הקשר, לחיל התחבורה, לחיל הים ולחיל האוויר. גם לא את סגל המפקדים הדרושים לכל

לות כאלה. היוזמה האישית של כל חייל, כשרון התמצאותו בכל מקום, בהר ובשפלה, בעמק ובגיא, בשטח פנוי וסגור, בשדה ובשכונה עיר רותית, ובכל שעה משעות היום, ביום ובלילה, בחום ובקור, ביום־סגריר ובאוויר יפה; הכרת הארץ וסביבתה, כושר תגובה מהירה לכל קושי ומכשול בלתי־צפוי, עצמאות פיסית ורוחנית — סגולות אישיות אלה הן תנאי הכרחי לכשרנו הצבאי. גם בעתיד יפעלו חוליות קטנות, לפעמים יחידים, גם ביבשה גם בים וגם באוויר. וכל חייל צריך להתחנך ככה, שיראה את עצמו מפקד של עצמו בכל שעת הצורך, אך בחינוך ואימון אישי לא די לנו.

רק מעטים בצבאנו כרוכים יותר מדי בעברם הפארטיזאני, יכלתו של הצבא בימינו עומדת בעיקר על כושר פעולה קיבוצית, מתואמת, של יחידות־צבא גדולות: בגדודים, בחטיבות בדיר ביזיות, ולא רק של החיילות, אלא גם בקומי בינאציה משולבת של חילות יבשה, אוויר וים. היסוד לחינוך הצבאי מוכרח להיות גם יזמה אישית וגם משמעת ופעולה קיבוצית. בלי משמעת ייהפך הצבא לאספסוף מזויין שיש בו סכנה לא רק לבטחון המדינה מבחוץ, אלא גם לקיום המדינה בפנים. האינדיבידואליזם היהודי אינו מקבל בנקל עול משמעת, לא מחוץ לצבא ולא בצבא, ועלינו להתגבר על ליקוי זה בתכור נתנו. משמעת אין פירושה שלילת החירות האישית. המשמעת מקורה באחריות־גומלין, בשותפות גורל ובוזקה נאמנה לכלל, למדינה ולאומה. התכונה החלוצית ויסוד המשמעת הם שני עמודי־התווך, שעליהם יעמוד צבאנו, כדי שיעשה בשלימות את התפקידים המוטלים עליו, למען בטחון המדינה ושלומה.

ה„הגנה“, הפלמ"ח והיחידות העבריות בצבא הבריטי הנחילו לצבא־ההגנה־לישראל שורה של מפקדים נאמנים, נועזים ובעלי־נסיון. אני מציין בשמחה, שרק מעטים סבורים, שאין להם עוד מה ללמוד מן הנסיון, המדע והטכניקה של צבאות סדירים בארצות מתקנות. מפקדינו רר־צים וצריכים ללמוד הרבה גם בשטח הארגון, התכנון והקרבות, והתפקיד הפיקודי בצבא מחייב, שמיטב הנוער וטובי הכוחות החלוציים והמוכשרים שבתוכנו יקדישו את זמנם וחייהם לשרות הבטחון.

כל מה שנדרש ממפקד צבאי אידיאלי כא־רצות המתקנות ביותר, נדרש גם ממפקד בצבא ההגנה לישראל. אך ממנו נתבע עוד נוסף אחד

אלה לא יספיקו למשרתי-הקבע בצבא: המהנדס, הרופא, המנהל והקצין, שהתנדבו לעבודת-קבע, רשאים וראויים לקבל את המשכורת שמקבלים חבריהם, בני מקצועם, בעלי דרגת השכלתם, בשירות ממלכתי אחר. לפיכך קבעה ועדת-שלד שתי-השרים בהתייעצות עם נציגי המטה, דרגת-תשלומים בשביל צבא-הקבע השונה מזו הנהוגה עכשיו בצבא — בשביל כל הטוראים, הסמלים והקצינים שישארו בשירות הצבא למעלה משנתיים.

לפי זה יהיו כוחות הבטחון שלנו בעתיד מורכבים מסוגים אלה:

(א) כוח קבע מצומצם, כוחות קבע ביבשה, באוויר ובים, שיעבדו מתוך התנדבות, לפי חוזה, במתכונת התנאים של שאר עובדי המדינה, כוח מגויס זה ישמש בלם ראשון מפני כל אויב שיפרוץ את גבולנו.

(ב) טירונים בני 18 ועולים עד בני 26, שבשנה הראשונה יעסקו בעיקר בהכשרה חקיר לאית, מלבד אלה שייבחרו לשרת בים או באוויר, ושיתקבלו לשירותים אלה לאחר בחינה פסיכוטכנית — אלה לא יצטרכו ללכת להכשרה חקלאית. הטירונים האלה ימלאו את המקומות, שיתפנו על ידי חיילי הקבע המשוחררים מזמן לזמן מהצבא.

(ג) עתודות (רזרבות), כל אלה ששרתו בצבא, בין שירות חובה ובין שירות קבע וישתחררו, יישארו בחיל העתודות עד גיל 49. מדי שנה ייקראו לדגל לתדש ולרענן את ידיעותיהם. עד גיל 39 ייקראו ל-30 יום רצופים, ואם יהיה צורך, עוד יום אחד לחודש. בגיל 40 — 49 ייקראו לארבעה עשר ימים רצופים בשנה, ואם יהיה צורך — עוד יום אחד בחודש. (ד) ישובי-ספר, זחיים על משקם ועבודתם, ושיצויידו, יאומנו ויבוצרו במיוחד לשמש חומת מגן ראשונה במקרה של התפרצות האויב.

מגמת החוק היא, להכשיר את העם כולו להיות בשעת הכרח עם לחם, לתת לנוער הישראלי ולעולה הכשרה חלוצית וצבאית, לקיים תמיד במגויס כוח-מחץ מספיק כדי להדוף התקפות-פתע ולהחזיק מעמד עד שיגוייסו כל הרזרבות, ולעצב במסגרת הצבא דמות אומה מלוכדת, אחידה, שוחרת שלום, בוטחת בכוחה וחופסת את מקומה הראוי לה בחברת-העמים.

החיילות והשירותים האלה, שנה אחת מספיקה בקושי להכשיר טירון, שיהא טוראי טוב בחיל רגלים. אך אנו זקוקים למומחים ולסגל מפקדים, שהכשרתם נעשית במשך שנים, לחיל האוויר, למשל, דרוש כח-אדם מאומן ובעל מקצוע, שלהכשרתו לא תספיק בשום אופן שנה אחת. והוא הדין בחיל הים. לא רק צוות אוויר המטיס את האווירון ומפעיל אותו — הטייס, הנווט, האלחוטאי, המקלען, המפציץ, לא רק הם דור-שים אימון רב, אלא גם הצוות הקרקעי: החשמלאי, המכונאי, המטיאורולוג, איש-הראדאר ואחרים דורשים אימון ממושך, ולפעמים ממושך יותר וקשה יותר מצוות האויר. גם יורדי-הים באניית המלחמה דורשים השכלה ימית והנדסית, שאינה ניתנת בשנה אחת. והוא הדין בכמה חיילות, כמו חיל מהנדסים, שירות רפואי, אספי קה וכו'.

מפקדים ראויים לשמם אינם גומרים בעצם לעולם את חוק לימודיהם ואימוניהם, כי הם חייבים ללמוד ולהשתלם כל חייהם. לימוד זה יבוא בחלקו כבתי-ספר צבאיים מכל השלבים והדרגות שנצטרך להקים במדינה, ובחלקו על-ידי שליחת כמה מכין הקצינים המוכשרים ביותר להשתלמות בבתי-ספר גבוהים וקורסים מיוחדים בארצות-חוץ. אנו עומדים במו"מ עם כמה ממ-שלות במזרח ובמערב בענין זה, ומכמה מהן כבר קיבלנו תשובות חיוביות — לפי שעה למספר מוגבל של תלמידים, שירות החובה של שנתיים לא יספיק לכל צרכי הצבא והבטחון, מן ההכרח, שמלבד אלה, שהתחייבו בשירות לפי החוק, יימצאו מתנדבים מקרב טובי הטר-ראים, שימשיכו בעבודת הצבא, ביבשה, באוויר ובים — משלוש עד חמש שנים וגם יותר. בטחון המדינה מחייב את המעולים והנאמנים ביותר מתוך הנוער, העולים על חבריהם מבחינה מוסרית ואינטלקטואלית, שיתנדבו לשירות קבע לצבא ההגנה לישראל, ויראו בעבודה זו שליחות חלוצית עליונה. ונחוץ שגם העם וגם הממשלה יראו את עבודתם באור זה.

זה יחייב שתי שיטות משכורת בצבא, המש-כורת הנהוגה עכשיו לגבי חיילי שירות במשך שנתיים — תנאיה אינם גרועים מן התנאים הקיימים בצבאות העשירים ביותר בעולם, מלבד אולי הצבא האוסטרלי והאמריקאי. אך תנאים